

ÁLLAM AZ ŐRHELYEN

Felzárkózási stratégiák a Távol-Keleten

1. rész

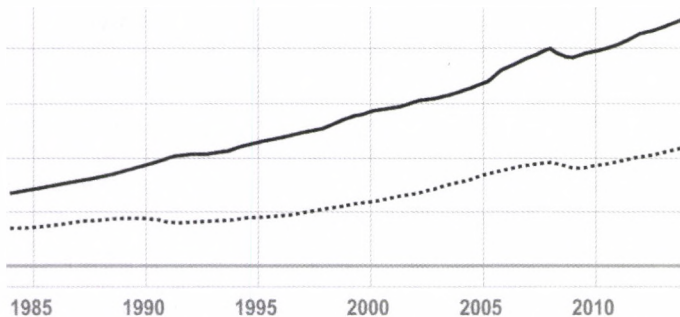
Bevezető

A közgazdaságtan történetében a gazdasági fejlődés kérdését illetően alapvetően két irányzat csapott össze a korai időktől kezdve, a szabad kereskedelem hívei egyfelől, a fejlesztő állam hívei másfelől. Ez a szembenállás már a korai közgazdasági iskoláknál, a fiziokraták és a merkantilisták nézeteiben is körvonalazódott, de a 19. századra rajzolódott ki markánsan a két egymásnak feszülő gondolatrendszer, mint az angol klasszikus közgazdaságtan (fő képviselői Adam Smith és David Ricardo), valamint ellentétként az amerikai és német közgazdászok (elsősorban Alexander Hamilton és Friedrich List) nézetei.

A szabad kereskedelem hívei szerint a világ gazdasági jólétét összességében az növeli, ha a kormányok nem állítanak a szabad kereskedelem elé semmiféle akadályt, ha lebontják a védővámokat és mennyiségi korlátozásokat, és ha felhagynak a helyi vállalkozások támogatásával, és megnyitják gazdaságaikat a külföldi befektetők előtt. Ezzel szemben a fejlesztő állam hívei szerint az elmaradott országok esetében semmilyen mechanizmus nem biztosítja a felzárkózást szabad kereskedelem esetén, hanem csak a fejlettebb országok uralma állandósul a fejletlenebbekkel szemben. A 19. század közepén Kossuth Lajos a német Friedrich List tanítása alapján ezen megfontolások alapján szorgalmazta Magyarország gazdasági függetlenségét.

A 20. század utolsó éveire világszerte a szabad kereskedelem hívei kerültek uralkodó pozíciókba az egyetemi tanszékektől kezdve a nemzetközi szervezeteken át egészen az egyes kormányok gazdasági minisztériumaiig. A szabad kereskedelem legjobb tanítványai közé a közép-európai országok, azon belül is Magyarország tartozott a 20. század végén és a 21. század elején – annak reményében, hogy évszázados gazdasági elmaradottságunkat sikerül majd felszámolni ennek révén. (Botos, 2008) Az elmúlt két évtized gazdasági eredményei azonban nem igazolják ezeket a reményeket. A gazdasági fejlettséget legáltalánosabban mérő egy főre eső bruttó hazai termelés Magyarországon 1988 után 1994-ig összességében 20%-ot zuhant, és az ekkortól elindult növekedés nyomán csak 2000-re értük el az 1988-as szintet, majd a 21. század elején négy-öt év gyorsabb növekedését követően 2007-től ismét lelassult a magyar gazdaság, majd 2008-ban ismét 7%-ot esett vissza.

Mindezek következtében Magyarország és Ausztria közt nemhogy csökkent, de még nőtt is a különbség a rendszerváltást követően. Míg 1980-ban az egy főre eső magyar bruttó hazai termelés összehasonlító áron az osztrákéénak pont 50%-a volt, addig 2010-ben Magyarország esetében ugyanez a mutató az osztrák mutató 47% volt csak.

1. ábra: Az osztrák és a magyar egy főre jutó hazai termelés, összehasonlító áron (vásárlóerő-paritáson) Forrás: IMF

A 20. század során európai példák, de különösen Nyugat-Németország esete is jól mutatják, hogy az állam gazdaságszervező tevékenysége milyen nagy szereppel bírhat a fejlettebb piacgazdaságokkal (mint például akkoriban Nagy-Britannia) folytatott versenyben. (Bod, 1987) A fejlesztő állam működése azonban a 20. század második felében a frissen függetlenné vált gyarmati országok gazdaságfejlesztési gyakorlatában volt megfigyelhető a legpregnansabban. (Kim, 2009) A kilencvenes évek során még vitatták ugyan, hogy mennyiben volt az állam tudatos fejlesztési stratégiájának betudható a kelet-ázsiai gazdaságok sikere, de a 21. század elejére ez a nézet már teljes mértékben elfogadottá vált. Különösen azt követően, hogy a fejlesztő állam eszközeit feladó és a szabad piacot szélsőségesen érvényesítő, az úgynevezett washingtoni konszenzust követő latin-amerikai országok esetében látványos gazdasági visszaesésre került sor a 20. század utolsó évtizedeiben. (Kőrösi, 2008)

A magyar gazdaság rendszerváltást követő időszakában többször felmerült a kérdés, hogy milyen gazdasági modellt kell az országnak követni, illetve mely gazdasági régióhoz kell hazánknak kapcsolódnia, és ez a kapcsolódás milyen legyen.

A gyakorlatban az elmúlt 20 év során hazánk a liberális gazdaságszervezési elveket, a washingtoni konszenzus ajánlásait tette magáé, és igen gyorsan integrálódott a nyugat-európai gazdasági térhez. Ez az integrálódás azonban oly módon valósult meg, hogy gazdaságunk alacsony hozzáadott értékű tevékenységekkel kapcsolódott a nyugat-európai térséghez, és a vállalati rendszerén belül a nyugat-európai, illetve észak-amerikai multik kerültek domináns szerepbe. Ezek a multinacionális cégek nemigen honosítottak meg magas hozzáadott értékű tevékenységeket, hanem inkább a Nyugat-Európában kifejlesztett termékek összeszerelésére került sor, elsősorban ezen vállalatok magyarországi leányvállalatainál. A hazai tulajdonú vállalkozások – kevés és egyre csökkenő

arányú kivételtől eltekintve – csak a beszállító lánc alján, harmad-negyedrendű beszállítóként tudtak beilleszkedni a nyugat-európai gazdasági térbe. (Katona, 2007)

Az elmúlt 20 év egyértelmű kudarca után felvetődik a kérdés, mit kellene vagy kellett volna másként csinálni? Ennek kapcsán sok esetben merül fel a kínai példa. Kínában, amint az közismert, az átmenetre sokkal lassabban került sor, és annak során a kínai állam igen jelentős fejlesztő tevékenységeket folytatva olyan mértékben megerősítette a hazai vállalatokat, hogy azok napjainkra a nemzetközi nagyvállalatok komoly versenytársai lettek. A kínai vállalatok mind kevésbé elégednek meg alacsony hozzáadott értékű összeszerelő tevékenységek folytatásával, hanem egyre inkább a magas hozzáadott értékű tevékenység felé mozdulnak el, saját fejlesztésű (vagy sok esetben saját maguk által másolt) termékekkel megjelenve a világpiacon.

Kína példája azért is vonzó lehet az elmúlt húsz év magyar gazdasági kudarcaival elégedetlen értékelők számára, mert egyre inkább nyilvánvaló, hogy Kína sokat tanult a piacgazdaság bevezetése során a hatvanas években Magyarországon elindított Új Gazdasági Mechanizmus példájából. Csak éppen nem követték a magyar utat a gátlástalan és gyors privatizáció, dereguláció és liberalizáció útján 1988–1990 után, hanem továbbra is fontolva haladtak, olyan mértékben liberalizálva a kínai gazdaságot, ami megfelelt a saját érdekeiknek. (Árva–Schlett, 2011)

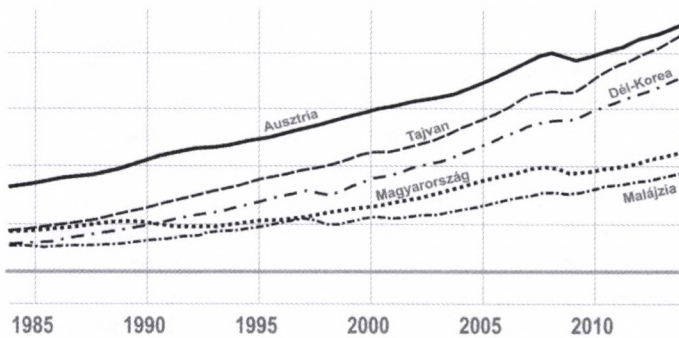
Kína azonban több szempontból sem lehet igazi példa, már csak a két ország méretbeli különbségei miatt sem. Kína 1,3 milliárd lakosa mellett eltörpül Magyarország 10 milliós lakossága, és azt sem szabad elfelejteni, hogy Kína atomhatalom, Magyarország pedig képtelen lenne még egy helyi konfliktusban is megvédeni magát.

El kell tehát vetni azt a gondolatot, hogy Ázsiában keressünk példát a nemzeti értékeket figyelembe vevő gazdasági fejlesztésre? Egyáltalán nem, és ha Kína nincs is egy

súlycsoportban hazánkkal, a Távól-Keleten van nem egy ország, amely Magyarországgal nagyjából egy méretkategóriában van, és annak ellenére képesek voltak érvényesíteni saját nemzetgazdaságuk érdekeit az elmúlt 30 év során, hogy politikai, történeti feltételeik legalább annyira problematikusak voltak, mint Magyarorszáé. Ilyen országok Dél-Korea, Tajvan, Szingapúr és Malajzia.

A Magyarországhoz méretben is hasonlítható kisméretű ázsiai országok – Tajvan, Malajzia és Dél-Korea sokkal jobban teljesítettek, miközben, ahogy majd látni fogjuk, sokkal kevésbé alkalmazták a szabad verseny eszköztárát, mint hazánk.

2010-re Tajvan (35 227 USD) és Dél-Korea (29 836 USD) nemcsak lehagyta Magyarországot (18 738 USD) az egy főre eső bruttó hazai termelés tekintetében, de jócskán megközelítették Ausztriát (39 637 USD) is. Malajzia (14 670 USD) nem hagyta le ugyan hazánkat, de igencsak közel került hozzánk a gazdasági fejlettséget tekintve. Ám Malajzia esetében még azt is figyelembe kell venni, hogy 1980 és 2010 közt népesség közel megkétszereződött, tehát az egy főre vetített gazdasági mutatói alacsonyabbak, mint a csökkenő népességű hazánk esetében.

2. ábra: Ausztria, Tajvan, Dél-Korea, Magyarország és Malajzia egy főre eső GDP, összehasonlító árakon (vásárlóerő-paritáson) Forrás: IMF

A kelet-ázsiai gyorsan fejlődő országok esetében nem a nyersanyagok és energiahordozók alapozták meg gyors fejlődésüket – az energiahordozókkal és nyersanyagokkal legjobban ellátott Malajzia fejlődött a térség gyorsan iparosodó országai közt a leglassabban, és sem Dél-Koreában, sem Tajvanban nincsenek számottevő nyersanyagkincsek vagy energiahordozók. Ma már egyre inkább egyetértenek az elemzők abban, hogy a kelet-ázsiai országok sikereiket a szorgalmas és fegyelmezett munkaerő mellett leginkább a tudatosan fejlesztő kormányzati gazdaságpolitikájuknak köszönhetik.

Malajzia: világok metszéspontján

Történeti előzmények

Malajzia etnikai és politikai feszültségekkel terheltlen lépett a függetlenségbe és indult el a gazdaságfejlesztés útján a hatvanas évek elején, ami mindenekelőtt annak köszönhető, hogy akárcsak Magyarország, Malajzia is olyan földrajzi keresztúton fekszik, ahol számos vallás, etnikum és ideológia találkozott az elmúlt évszázadok során, és ezek konfliktusa igen erősen megterhelte az újonnan függetlenné vált ország első éveit.

A Maláj-félsziget és az indonéz szigetvilág nyugati része hagyományosan a nyugatra tartó indiai és a keletre tartó kínai kereskedők természetes állomáshelye volt, ahol a hajósok kénytelenek voltak megállni, és megvárni a monszunszelek irányának megfordulását. A Maláj-félsziget ugyanis hosszan észak–dél irányban nyúlik el, és aki Indiából Kínába akar eljutni, vagy éppen Kínából tart Indiába, kénytelen megkerülni ezt a félszigetet, amit nehezít, hogy a monszunszelek télen északról dél felé, nyáron pedig délről észak felé fújnak. A félsziget eredeti lakosai az ausztrál őslakosokkal rokon, ún. „protomaláj” népek voltak, majd az időszámításunk utáni 3. századtól folyamatosan érkeztek a terület-

re északról újabb népek, akik az őslakosokkal együtt a mai malájokat alkotják. Az őslakosok mellett már az időszámításunk előtti időkben kínai és indiai hajósok, kereskedők is megtelepedtek a Maláj-félszigeten, megalapozva ezáltal a térség mind a mai napig tartó etnikai és vallási sokszínűségét. A félszigeten vallási tekintetben indiai hatásra kezdetben a hindu és a buddhista vallás terjedt el, majd szintén az indiai kereskedők a muzulmán vallást hozták be és honosították meg a 15. századtól kezdve a félszigeten, majd ez a hatás továbbterjedt az Indonéz szigetekre is.

A 15. századtól kezdve az európaiak fokozatosan vonták a Maláj-félszigetet és az indonéz szigetvilágot uralmuk alá. A mai Malajzia területét végül az angolok szerezték meg a 19. században, és ekkortól kezdve kezdődött el a térség erőteljesebb gazdasági fejlesztése is. Az angolok nagyarányú ónbányászatba és vasútépítésbe kezdtek, ami viszont nagy tömegben vonzotta az eredetileg meglehetősen ritkán lakott Maláj-félszigetre a kínai munkásokat. A kínaiak mellett az angol uralom idején nagyobb létszámú indiai is érkezett az országba, akik részben az angol közigazgatásban dolgoztak, részben vállalkozók és kereskedők voltak. Az indiaiak a vallás tekintetében főként hinduk, illetve kisebb számban muzulmánok voltak. A kínaiak is saját hagyományaikat követték vallási téren, és élesen elkülönültek az ország többi lakosától. A kínai munkások egy része hamar megtalálta az utat a kereskedelembe, és az indiaiakkal együtt a térség gazdaságát fokozatosan teljesen a kezükbe vették. (Khoi, 1971)

A II. világháború alatt az angolok gyors és megalázó vereséget szenvedtek a japánoktól Malájföldön, és csak Japán csendes-óceáni vereségeit követően tudták visszazerezni az ellenőrzést a térség felett. A világháború két fontos következménnyel is járt az ország számára: egyfelől az angolok és azzal együtt a fehér emberek általában igen jelentős presztízsveszteséget szenvedtek, másrészt a háború során a

helyi gerillákhoz eljuttatott fegyverekkel, valamint az otthagytott japán hadianyaggal a kínai kisebbség maoista kommunista felkelést robbantott ki. Ezt az angolok csak nagyon nehezen tudták leverni, még a függetlenség megadása előtt, és az etnikai-politikai feszültségek minden pillanatban robbanással fenyegettek.

Malajzia függetlenné válása egy hosszú és meglehetősen bonyolult történet volt, amit nemcsak a kínai kommunisták felkelése komplikált, hanem az sem volt először világos, hogy mely területek tartoznak az országhoz. Az eredetileg Maláj Államszövetség nevű képződményhez 1963-ban csatlakozott Szingapúr, valamint három további malájok által lakott szultanátus Borneó szigetéről, de a kínaiak lakta Szingapúr gyorsan kivált az Államszövetségből, még 1965-ben.

A függetlenség kivívása után tehát Malajzia számos etnikai, vallási, politikai és gazdasági kihívással kellett hogy szembenézzon:

– Az ország viszonylag kicsi volt, alig 10 millió fővel; ráadásul a lakosság két elkülönült, földrajzilag nem összefüggő részből álló területen él. Egyfelől a Maláj-félszigeten fekvő sűrűbben lakott területen, másfelől a Borneó szigetnek északi részén található, ritkán lakott, őserdő borította Kelet-Malajzián;

– az ország gazdasága nagyon elmaradott volt, egyoldalú kaucsuk és ón monokultúrával;

– az ország mintegy 60%-a maláj, illetve más helyi törzshöz tartozó volt, 30%-a kínai, 10%-a pedig indiai volt;

– a malájok gazdaságilag elmaradottak voltak, míg az ipart és a kereskedelmet a kínaiak, illetve másodsorban az indiaiak tartották kézben. Ráadásul a több mint 10 éves kínai felkelés nyomán az etnikai feszültségek igen kiéleződtek;

– külpolitikai téren éles ellentét volt Malajzia és a környező országok, illetve Kína között.

– Szingapúr – melynek lakossága 95%-ban már akkor is kínai volt – nem volt hajlandó elfogadni a malájok politi-

kai uralmát, és két év alatt viharosan kivált Malajziából – és ezt követően sem volt a két ország közt a viszony baráti.

Ezek a gazdasági, etnikai és politikai adottságok éppen elégnek tűntek ahhoz, hogy Malajzia jövőjét senki se láthassa fényesnek a hatvanas évek elején. Tovább súlyosbította a helyzetet, hogy az angol kézben levő ónbányákat és kaucsukültetvényeket elkobozták, s az angol tulajdonosok – szakértelmükkel és üzleti kapcsolataikkal együtt – gyorsan elhagyták az országot (Árva, 1990).

Malajzia adottságai tehát a függetlenséget követő években finoman szólva sem voltak irigylésre méltóak. Ennek ellenére Malajzia képes volt megőrizni politikai stabilitását és békéjét, és az ország gazdasági fejlődése példás volt, amit jól mutat, hogy 1980 és 2010 között sikeresen csökkentette az egy főre eső nemzeti jövedelmét, tekintve a különbséget a fejlettebb országokkal szemben. Míg a nyolcvanas évek elején Magyarországon a vásárlóerő paritáson számított (tehát az árszínvonalat is figyelembe vevő) egy főre eső nemzeti jövedelem 5820 dollár volt az IMF adatai szerint, Malajziában ez a fejlettségi mutató 2680 dollár volt, tehát Magyarország fejlettségi szintjének nem érte el 50%-át sem (nagyon pontatlanul azt mondhatjuk, hogy kétszer olyan fejlettek voltunk, mint a Malajzia). Napjainkban Magyarországon ugyanez a mutató 18700 dollár, Malajziában pedig már 14670 dollár, azaz már csaknem elérte a magyar fejlettségi szint 80%-át, vagyis csaknem utolérték minket a malajziaiak. De ha például a szomszédunkra, Romániára tekintünk, a kép még érdekesebb: míg Malajzia 1980-ban szintén jóval elmaradottabb volt a fenti mutatók szerint, addig mára megfordult a sorrend, és immár Malajzia előzi meg Romániát ugyanezen mutató szerint legalább 10%-kal.

A malajziai gazdaságfejlesztés fontosabb célkitűzései, eszközei és eredményei

A függetlenné válás óta a mai napig kormányzó Nemzeti Front az első évek türelmetlen politikája után viszonylag gyorsan megtalálta a kompromisszumot a maláj, a kínai és az indiai népcsoportok között, biztosítva mindegyik részvételét a politikai életben. A politikai stabilitáshoz nagymértékben hozzájárul Mahatir Mohamed személye, aki 1981 és 2003 között volt az ország miniszterelnöke, de az informális politikai hatalma 2003 után is erős maradt.

Gazdaságfejlesztés terén a malajziai kormányoknak a függetlenné válás óta mind a mai napig két alapvető prioritása volt. Egyfelől megerősíteni a maláj többség gazdasági szerepét, másfelől tudatos gazdaságfejlesztési intézkedésekkel beemelni az országot a fejlett országok közé.

A malájok gazdasági erejének növelését számos eszközzel igyekezett elősegíteni a kormány, kezdve az oktatás fejlesztésével, a maláj vállalkozásoknak adott pénzügyi támogatásokkal, egészen odáig, hogy előírták a malájok kötelező részvételét a nagyobb vállalkozások vezetésében. A malájul DEB-nek, Dasar Ekonomi Barunek (angolul NEP-nek) nevezett politika a függetlenné válás után azonnal elkezdődött, és bár 1990-ben elvben véget ért, egyes elemei mind a mai napig érvényben vannak. Ennek a politikának tudják be, hogy míg 1970-ben a malájok csak az összes tőke alig 2,4%-át tulajdonolták, ez az arány 2004-re 18,7%-ra nőtt. A kínaiak dominanciája a gazdaságban ugyanakkor bár csökkent, de becslések szerint a tőke 70 százalékát még ma is a lakosság egyharmadát sem kitevő kínaiak birtokolják.

Az igazi sikert Malajzia az ország gazdasági felemelésében érte el. A kormány tudatos gazdasági tervezési és irányítási tevékenységgel elérte, hogy ma Malajzia a világ 29. leggazdagabb országa abszolút értelemben, és egy főre vetítve a 41. helyen áll, folyamatosan előrelépve a ranglis-

tán. (Magyarország viszont folyamatosan hátrább kerül, ma a 31. helyen áll, míg Románia a 43.) Malajzia gazdasági növekedése kiemelkedően gyors volt az elmúlt évtizedekben, évi átlag 6,5%-os GDP-növekedést mutatva 1957 és 2005 között. Az ország vezető termelővé vált a félvezetőket és az info-kommunikációs eszközöket illetően, valamint Kuala Lumpur a térség egyik pénzügyi központjává vált. A gazdaságfejlesztés sikerét kétségkívül megkönnyítette, hogy az ország jelentős ásványkincsekkel rendelkezik, az óntól a kőolajig bezárólag, de fontos aláhúzni, hogy Malajzia több más olajtermelő országgal szemben az ásványkincsekből származó bevételeket nem pazarló luxusberuházásokra, hanem tudatos gazdaságfejlesztésre fordította.

A gazdaságfejlesztés első évtizedeiben határozott importhelyettesítő iparosítást folytattak, magas vámokkal védve a hazai ipart, és kormányzati támogatásokkal segítve a hazai vállalkozásokat. Az importhelyettesítő iparosítás évtizedének sikerei után a hetvenes évek elejétől a vezetés a korszerű ágazatok irányába kívánt orientálódni, és ezért a külföldi beruházások felé is nyitott az ország. Ez a nyitás azonban óvatos volt, és kezdetben csak kisebbségi tulajdont engedtek a külföldi tulajdonosoknak, és ugyanakkor igyekeztek azt is biztosítani, hogy a gazdaságon belül a malájok részesedése növekedjen.

A külföldi működőtőke-beruházások 1970 óta növekvő szerepet játszottak Malajzia gazdaságában, de nem egyik pillanatról a másikra, hanem fokozatosan nyitották meg az ország gazdaságát a külföldi beruházók előtt. A külföldi beruházások elé sokáig komoly „teljesítménykövetelményeket” támasztottak, vagyis megkövetelték, hogy mennyi munkanőt foglalkoztassanak, termelésük hány százalékát exportálják és hogy helyi beszállítóktól rendeljenek. (Wade, 1991)

A külföldi beruházásokat Malajziában a hazai gazdaság védelme érdekében elsősorban az export felé kívánták terelni, ami már csak azért is fontos volt, mert a magas védő-

vámok egészen a nyolcvanas évek végéig fontos szerepet játszottak a helyi ipar védelmében, és később is csak fokozatosan bontották le ezeket a váموkat. Ha a külföldi beruházók minden korlátozás nélkül vállalatokat hozhattak volna létre Malajziában, akkor a védővámok hatása elenyészett volna, és a multinacionális vállalatok könnyen kiszoríthatták volna a hazai piacról a helyi vállalatokat. Ezért hosszabb ideig olyan szabályozás volt érvényben, amely szerint a külföldi tulajdon részaránya attól függött, hogy a termékek hány százalékát exportálták – nagyobb exportarány nagyobb külföldi tulajdonrészt tett lehetővé. A külföldi beruházások export felé irányításának fontos eszköze volt Malajziában az ún. „feldolgozóipari exportövezetek” rendszere, amelyekben a külföldi vállalatok gyakorlatilag vámszabad területen működtek, és ezért a hazai piacot nem fenyegették, miközben foglalkoztatást teremtettek és technológiát és tudást hoztak az országba. Ez az intézkedés azt célozta, hogy a hazai piacon működő hazai vállalatokat megóvják a külföldi cégek árversenyétől.

Az állam jelentős szerepet vállalt a gazdaságfejlesztésben az állami tulajdonrész biztosításával is. Állami tulajdonban levő bankok (mint például a Bank Negara) mellett a hatvanas évek végén létrehozták a Malajziai Ipari Fejlesztési Központot, amely állami tulajdonban lévő részvénytársaságként működik. A Petronas kőolajipari vállalat szintén többségi állami tulajdonú vállalatként jött létre a hetvenes években, és mind a mai napig többségi állami tulajdonban van, de időközben a világ hét legnagyobb kőolajipari vállalata közé nőtte ki magát, és számos külföldi beruházása révén malajziai multiként emlegetik. A Petronashoz hasonlóan a PROTON autógyárat is a malajziai állam alapította a nyolcvanas évek során. A PROTON autógyár termékei – hála a kormány piacvédő intézkedéseinek – a malajziai piacon 60%-os részesedést élveznek, és a PROTON nemcsak megőrizte tulajdonosi függetlenségét a külföldi cégekkel

szemben, hanem a kilencvenes években megszerezte az angol Lotus versenyautó gyártó- és fejlesztőüzemet és az olasz MV Augusta motorkerékpár-gyárat is, valamint azzal együtt az annak tulajdonában levő svéd Husquarna és az olasz Cagiva márkákat is. A PROTON működése nyomán a hazai beszállítóipar is jelentősen fejlődött, ami lehetővé tette egy immár magántulajdonban lévő második malajziai autógyár megalapítását is, a Perodu Cot. Ezt a céget már alapvetően helyi magántőke és kisebbségi japán tőke hozta létre. Az elmúlt évek során lassan csökkent az állami beavatkozás súlya a malajziai gazdaságban, és a külföldi beruházók is egyre szabadabban ruházhatnak be az országba – bár a stratégiai vállalatok esetében féltékenyen őrzik a malajziai tulajdonrész többségét.

A malajziai gazdaság fejlődése ugyan összességében igen gyors volt a függetlenné válás óta, de azért ezt az országot is megrázták a nagyobb világgazdasági válságok, mint például a kilencvenes évek végi ázsiai válság, amelyből azonban sikerült viszonylag gyorsan kilábalniuk.

Malajzia jó példa arra, hogy egy etnikai és vallási téren megosztott, külpolitikai gondokkal küzdő, viszonylag kisméretű ország is képes lehet gyors és kiegyensúlyozott gazdasági növekedésre, ha megtalálja az egyensúlyt a világgazdaságba való beilleszkedés és a nemzeti érdekek védelme között. Ehhez természetesen olyan politikai vezetőkre is szükség volt, mint Mahatir Mohamed, aki képes volt több mint húsz éven keresztül összefogni ezt a nehezen egyben tartható országot, és mozgósította az ország erőforrásait egy határozott gazdaságfejlesztési cél érdekében.

(Folytatjuk)

ÁRVA LÁSZLÓ-SCHLETT ANDRÁS

Irodalom

Amundsen, F. (2008): *Miracle on the Han River*. <http://fiona-amundsen.com/fiona-amundsen-miracle-on-the-han-river.php>

Árva László (1990): *Előzésben, a gyorsan iparosodó dél-kelet-ázsiai országok sikereinek és ritka kudarcainak okai*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1990. 69–137.

Árva László–Schlett András: *Kína: Jobb a másolat, mint az eredeti*. In: *Magyar Nemzet*, 2011. június 11. 6.

ASIAWEEK (1980–2001) különböző számai

Berger, S. (2006): *Made in Monde*. Les nouvelles frontieres de l'économie mondial. Seul. Paris.

Bod P. Á. (1987): *A vállalkozó állam a mai tőkés gazdaságban*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.

Botos Katalin: *Európa kettős szorításban*. *Pénzügyi Szemle* 2008/1 szám 42–52.

Deli-Gray Zsuzsa (2008): *International marketing*. Műegyetemi Kiadó, Budapest.

Funston, J. (2001). „Malaysia: Developmental State Challenged”. In *Government and Politics in Southeast Asia*, p.

Hernádi András (1985): *A távol-keleti kihívás*. KJK, 1985. Budapest.

IMD World Competitiveness Yearbook, 2006. 2011. <http://www.imd.org/research/publications/wcy/index.cfm>

ITD Hungary http://orszaginfo.itdhungary.com/?p=tarsadalmi_gazdasagi_helyzet&c=kr#gazdasag

Katona Klára (2007): *Vonzások és választások a tőkepiacra*. A külföldi működőtőke-befektetések elmélete és szerepe a magyar gazdasági átalakulásban. Budapest, Gondolat Kiadó, 2007.

Korea International Trade Association, <http://www.kita.org/>

Kőrösi István: *Hanyagló állam – torz piac? (Az állam és a piac kapcsolata a 21. századi Európában)*. In: *Verseny és versenyképesség*. Budapest: PPKE, 2008, 21–34.

Khoi, Le Than (1971): *L'Économie de l'Asie de Sud Est*. PUF. Paris.

„Malaysia”. U.S. State Department. 14 July 2010. <http://www.state.gov/r/palei/bgn/2777.htm>. Retrieved 14 September 2010.

Marosi, M. (2003): *Japán, koreai, és kínai menedzsment*. Aula Kiadó Kft., 75. o.

OECD (1999): *Foreign Direct Investment and Recovery in Southeast Asia*. Paris.

Rodrik, D. (1997): *The 'Paradoxes' of the Successful State*. In: *European Economic Review*, April, Vol 41., No. 3-5., pp. 411-442.

Smith, S.C. (2003): *Case studies in economic development*. Washington State University.

Szalavetz A. (2009): *A fejlesztő állam tudomány- és technológia-politikája*. In: Csáki György: „A látható kéz” – A fejlesztő állam a globalizációban. Napvilág Kiadó, Budapest.

Temporal, P.(2006): *Asian Brands*. John Wiley and Sons (Asia). Singapore.

UNCTAD (1991–2010): *World Investment Reports* különböző számai.

Vigvári G. (2009): *Változó szerepek. Ágazati politikák a fejlesztő állam tevékenységében*. In: Csáki György: „A látható kéz” – A fejlesztő állam a globalizációban. Napvilág Kiadó, Budapest.

Wade, R. (1991): *Governing the Market*. Princeton University.

Wade, R. (1988): *State intervention and outward looking development*. In: White, G.: *Developmental States in East Asia*. New York.

Wonik, Kim (2009): *Rethinking Colonialism and the Origins of the Developmental State in East Asia*. in: *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 39. No. 3. August, 2009. pp. 382–399.